

KINGS Traumabehandeling bij kinderen

Tekst: **Nadia Thiel** Foto: **Nadia Thiel**

‘Leer zien waar heftig gedrag vandaan komt’, dat is één van de kernboodschappen van het KINGS-programma. KINGS staat voor: Kind IN Gezond Systeem. Femy Wanders en Caroline Ploeg schrijven in dit speciaal voor kinderen én hun ouders ontwikkelde behandelprogramma over de rol van EMDR. Hun artikel staat in het nieuwe *Handboek EMDR*, dat onlangs is verschenen.

Femy Wanders en Caroline Ploeg

Een deel van de kinderen die zijn vastgelopen in hun ontwikkeling en hiervoor zijn aangemeld bij de kinder- en jeugdpsychiatrie komt uit gezinnen waar huiselijk geweld, verwaarlozing, seksueel misbruik of geweld door leeftijdgenoten speelt. Deze kinderen zijn slachtoffer van ingrijpende interpersoonlijke gebeurtenissen en hebben vaak met PTSS te maken. Hetzelfde geldt voor hun ouders. Femy Wanders en Caroline Ploeg zien het bewijs hiervan dagelijks in hun werk terug. Zij werken voor Accare, een instelling voor kinder- en jeugdpsychiatrie in Noord-Nederland, en ontwikkelden speciaal voor deze kinderen het KINGS-programma.

“Als je eenmaal geproefd hebt van deze manier van werken met gezinnen, dan wil je nooit meer anders.”

Zonder traumabehandeling geen effectiviteit

“De invloed van trauma op gedrag moet je leren zien en begrijpen, voordat je ontwikkelings- en gedragsproblemen effectief kunt behandelen”, legt Femy uit. Ze is klinisch psycholoog, psychotherapeut en sinds 2008 als behandelinhoudelijk manager werkzaam bij de intensieve zorg van Accare. Toen ze bij deze instelling startte, had ze een duidelijke missie: kinderen niet in hun eentje op laten nemen in een kliniek, maar altijd behandelen met een hechtingsfiguur. “Als een kind onder de twaalf jaar moet worden opgenomen in het ziekenhuis, dan blijf je er als ouder ook vaak bij; waarom zou dat bij een psychiatrische behandeling anders zijn?” Femy zag op de klinische kindergroepen van Accare kinderen opgenomen worden met ernstige ontwikkelingsstoornissen, achterstanden en zeer complex gedrag. Hun ouders waren meestal totaal uitgeput. Het gezin leefde vaak geïsoleerd en functioneerde niet goed. Op de behandelgroepen zette het patroon van ernstige gedragsproblemen bij het kind zich voort. “Als behandelaren voelden we ons vaak machteloos. Deze alleen opgenomen kinderen hadden forse emotieregulatiestoornissen. Ze vertrouwden niemand en waren daardoor op de groep erg ingewikkeld voor de behandelaren.”

Het was tijd om meer kennis in huis te halen over traumagericht werken. Via Joany Spiering leerde Femy aan professionals om de invloed van trauma op gedrag te

herkennen en hoe je mensen met complexe problematiek kunt motiveren voor behandeling. Ook Ricky Greenwald was een grote inspirator. Femy haalde hem enkele keren naar Nederland voor trainingssessies met professionals. Hij leerde hen traumagericht werken en om vertrouwen terug te geven aan de patiënt. De basis voor het KINGS-programma was daarmee gelegd.

Een gezonde relatie met je kind

Het systeemgericht werken in combinatie met een traumagerichte behandeling sprak ook Caroline Ploeg erg aan. Zij was al ruim zes jaar verbonden aan Accare als gz-psycholoog en later ook als gedragstherapeut, en ze begon samen met Femy met deze aanpak op de kindergroepen. Ze specialiseerde zich in EMDR-behandeling en bleek, net als Femy, enthousiast over de behandeling van ouders en jongeren samen. “In de behandeling van een kind moeten we ook iets doen met de primaire hechtingsfiguur, hoe ingewikkeld dat ook is”, legt Caroline uit. “Een voorwaarde voor een effectieve therapie is een gezonde relatie van het kind met één of meer opvoeders. We zien de ouders ook worstelen met hun eigen problemen, vaak ingegeven door posttraumatische stressklachten.”

De voortdurende verhoogde staat van *arousal* die je vaak bij PTSS tegenkomt, doet veel met het brein van de ouder. Het zorgt voor een voortdurende activering van het *fight-flight* systeem en heeft daarmee een negatief effect op het verwerken van nieuwe informatie. Hierdoor kunnen ouders het gedrag van hun kind verkeerd interpreteren, wat een optimaal hechtingsproces tussen ouder en kind in de weg staat. “Interpersoonlijk trauma leidt tot onvoorspelbare reacties van de opvoeders, wat weer leidt tot negatieve ervaringen voor het kind, waarbij dezelfde patronen van *hyperarousal* bij het kind worden waargenomen”, schrijven Caroline en Femy in hun hoofdstuk in het nieuwe Handboek EMDR over KINGS en EMDR in een klinische setting. “Om de problemen van het kind te kunnen behandelen, leren we de ouders om de invloed van negatieve ervaringen uit het verleden bij zichzelf en in het huidige gedrag van hun kind te herkennen”, vertelt Caroline. “Dit is voor hen een enorme *eye-opener*. Ze leren niet alleen dat de gedragsproblemen van hun kind voor een groot deel aangestuurd worden door nare ervaringen, maar ook dat zij hier zelf vaak niet adequaat op reageren vanwege hun eigen verleden.”

Dankbaar werk

De eerste fase van de KINGS-behandeling richt zich vooral op psycho-educatie. Dit ontschuldigt de ouders voor een deel en vormt de motivatie voor het aangaan ►

van individuele traumatherapie in het tweede deel van de behandeling. Caroline vertelt hoe krachtig het werkt als een kind zijn vader of moeder de stap ziet zetten om diens eigen nare ervaringen te verwerken met EMDR. "Dat is vaak het moment waarop je het gevoel krijgt dat het goed gaat komen met het gezin", zegt Caroline. De totaalaanpak van het KINGS-programma zorgt ervoor dat iedereen die stap naar traumatherapie zet. Caroline kan zich geen uitzondering herinneren.

Na de traumagerichte therapie volgt er nog intensieve nazorg en het oefenen met nieuwe vaardigheden. Dit kan al gauw buiten de muren van de kliniek, maar het behandelteam blijft erbij betrokken. "Het is heel dankbaar werk", zegt Femy. "We zien iedereen in korte tijd echt opknappen." Caroline benadrukt dat ze ook veel plezier heeft in het traumagericht werken met gezinnen: "Ik hoor wel eens een collega uit hetzelfde veld klagen over haar werk, dat is een alledaags verschijnsel, maar toch is het mij totaal vreemd", zegt ze. "Ouders zijn ons vaak erg dankbaar; er valt een grote last van hun schouders."

Dat gebeurt ook als het anders uitpakt dan de behandelaar van te voren had bedacht. Zo vertelt Caroline over een moeder die met haar negenjarige dochter, vanwege het huiselijk geweld door de vader, in het geheim opgenomen werden voor een KINGS-behandeling. Dit gezin kwam vanuit een andere regio hier naartoe, omdat de betrokken gezinsvoogd hoopte dat deze moeder opnieuw zou willen beginnen, zonder de vader. Maar gedurende de behandeling kreeg zij steeds meer heimwee naar hem. En ook de vader bleek zich radeloos te voelen zonder het contact met zijn vrouw en dochter. Deze ouders wilden herenigd worden, en de behandelaren besloten om dit te begeleiden onder voorwaarde dat ze zich gezamenlijk zouden laten opnemen en behandelen.

Om de emotionele en fysieke veiligheid van ouders en kind te waarborgen, vindt de KINGS-behandeling altijd op de kliniek plaats; ook bij dit gezin. Gedurende vier weken kregen zowel de vader als de moeder intensieve opvoedondersteuning, gevolgd door traumatherapie. Verschillende EMDR-therapeuten werkten met deze ouders om de voortgang van de therapie te kunnen garanderen. Er werden tot wel drie sessies van twee uur per dag gegeven, afhankelijk van wat de patiënt op dat moment aankon. Deze werkwijze met intensieve EMDR-sessies is typerend voor de KINGS-behandeling. Hierdoor kan er veel effect in korte tijd bereikt worden. Al na een week merkten deze ouders verschil: ze gaven aan dat ze meer rust en orde in hun hoofd en in hun relatie

ervoeren. Vervolgens gaven ze hun dochter de ruimte om de nare ervaringen, waar ze zelf debet aan waren, te verwerken. Dit bleek een enorme doorbraak, niet alleen in de therapie maar ook in hun leven.

Tijdens de KINGS-aanpak leren ouders op een liefdevolle manier beschikbaar te zijn voor hun zoon of dochter als die in de traumaverwerkingsfase is. Ook leren ze om te kijken naar wat het beste is voor hun kind en er wordt met hen besproken of de veiligheid na de therapie weer voldoende is gewaarborgd. "In dit gezin besloten de ouders op zoek te gaan naar een pleeggezin voor hun dochter in hun eigen dorp", vertelt Caroline. "Ze houden intensief contact met hun dochter om zoveel mogelijk de nieuw geleerde vaardigheden uit te breiden en onder begeleiding hiermee te blijven oefenen. Die begeleiding is op hun eigen verzoek. Dat is een behandelresultaat van onschatbare waarde."

Lef en overtuigingskracht

"Als je op deze manier intensief wilt werken om iets zinvol toe te voegen aan het leven van gezinnen met complexe problemen, dan moet je een organisatie hebben die achter je staat", zegt Femy. "Ik had dit niet kunnen opzetten zonder de steun van Peter Dijkshoorn, mijn toenmalige leidinggevende, die later onze bestuurder is geworden. Hij was een drijvende kracht achter de ontwikkeling van deze aanpak en pakte, waar nodig, zelf de telefoon en legde gezinsvoogden uit dat een gezin met dreigende uithuisplaatsing het verdiende om behandeld te worden volgens een traumagerichte aanpak."

Femy, Caroline en hun collega's hebben onmogelijke situaties van zich uit opvangtehuizen wegvechtende kinderen in zeer korte tijd zien keren. Het sloeg om zodra er erkenning voor het onderliggende trauma werd gegeven en er commitment op behandeling kwam. Vier weken van zeer intensieve traumabehandeling met behulp van EMDR voor het hele gezin leverde soms meer op dan jarenlange hulpverlening. Kennis en verstand van trauma maar ook lef en overtuigingskracht heb je nodig om deze gezinnen te kunnen bereiken. "Maar we bereiken nog lang niet alle gezinnen die het zo hard nodig hebben", zegt Femy. "Er is wetenschappelijk onderzoek nodig om de effecten uit de behandelkamer te kunnen onderbouwen. Ook hebben we uitbreiding van onze behandelcapaciteit nodig en meer collega-instellingen die gezinnen volgens een traumagerichte behandeling willen helpen." Dit staat op gespannen voet met de transitie in de jeugdzorg en de bijbehorende financiële krapte. Toch maken Femy en Caroline zich niet onnodig zorgen. "Als je eenmaal geproefd hebt van deze manier van werken met gezinnen, dan wil je nooit meer anders." ■